

Devrim Korkunçtur

Antonio Negri

18.03.2016

Kimliğin isyankar işlevini iletme ve kimlik politikasını devrimci bir tasarıya doğru taşıma şeklindeki ilk iki hedefi destekleyebilmek için, üçüncü bir politik hedef zorunludur: Kendi yıkımı için çabalamak. Kimliğin öz-yıkımı, devrimci politikanın kimlikle başlayıp, nasıl orada bitmeyebileceğini anlamak için anahtar bir işleve sahiptir. Bu paradoksal süreç, kulağa diyalektik bir yadsıma gibi gelebilir; ancak gerçekten de o, göreceğimiz gibi, kesinlikle pozitif bir öz-dönüşüm ve metamorfoz hareketidir. Dahası bu, femimizm, ırk politikası, sınıf politikası ve diğer kimlik politikalarının devrimci akımlarını, devrimci olmayan versiyonlardan ayıran bir turnusol kağıdıdır.

Bu paradoksal konumu anlamak için en iyi örneği belki de devrimci komünist gelenek sunar. Bu güne göre, bir sınıf olarak kendini ortadan kaldırmaya eğilim gösterdiği sürece proletarya insanlık tarihindeki ilk gerçek devrimci sınıftır. Burjuvazi, tıpkı aristokrasi ve önceki tüm yönetici sınıfların yaptığı gibi, sürekli olarak kendisini muhafaza etmeye çalışır. Mario Tronti, “Sermayeye karşı mücadele edebilmek için, işçi sınıfı sermayeye olduğu kadar kendisine karşı da mücadele etmek zorundadır... İşçilerin çalışmaya karşı mücadelesi, işçinin kendisine karşı mücadelesidir” diye yazar; bir başka deyişle, kimlik politikası, birisinin kendi kimliğini yok etmeyi hedef-

ler.[i] Bu komünist önerme ilk başta gözük­tüğü ka­dar paradoksal değıldir, çünkü devrimci işçiler ken­dilerini değıil; ancak onları işçiler olarak tanımlayan kimliği yok etmeyi hedefler. Bir başka deyişle sınıf mücadelesinin öncelikli amacı, kapitalistleri öldür­mek değıil; ancak onların imtiyazı ve otoritesini sür­düren kurumlar ve toplumsal yapıları tahrip etmek ve bu şekilde, proleter tahakkümünün koşullarını da ortadan kaldırmaktır. Başka bir yerde uzunca açıkladığımız çalışmanın reddi, bu tasarının merkezi bir sloganıdır. Çalışmanın reddi ve işçinin nihai ortadan kaldırılışı, üretim ve yeniliğın sonu anlamına gelmez; ancak daha ziyade, yaratıcı güçlerimizin gelişmesine izin veren ve bunu tesis eden, henüz hayal edilme­miş üretim ilişkilerinin sermayenin ötesindeki keşfi anlamına gelir.[ii] İşçilerin kimliğinin ötesindeki bu hareket, onların işçi olarak tahakküm altına alınışla­rını belirleyen hiyerarşi şiddetin yapısal ve kurumsal formları ve işçilerin onlardan özgürleşme mücadelesi­ni görünür kılar ve ilk iki görevi özetler ve ileri taşır. Burada elbette işçi kimliğinin bir onaylanması ve ya tanınması ve kendini yok etmesi dışında kimliğin mülkiyet olarak sahipliğı için yer yoktur. Kimliğin ortadan kaldırılması tasarısı böylece, geleneksel mül­kiyetin ve devletin ortadan kaldırılışı rolünü yerine getirir. Devrimci komünizmin bir kurtuluş değıil an­cak özgürleşme projesi olması için – işin kurtuluşu

değil ancak işten özgürleşme – onun işçi kimliğinin ötesinde bir öz-dönüşüm süreci başlatması gerekir.

Bu formülasyon, sınıf politikasının devrimci ve devrimci olmayan biçimleri arasındaki ayrımı netleştirmeye yardımcı olur. Devrimci politika, işçi koşullarının kapitalist toplumsal yapılar içinde iyileştirilmesini hedeflemez. Daha iyi iş koşulları, daha yüksek ücretler, zenginleştirilmiş sosyal hizmetler, hükümete daha büyük katılım ve diğer reformları elde ederek, işçiler tanınma hedefine ve hatta belki de kurtuluşa ulaşabilir; ancak sadece işçiler olarak kimliklerini muhafaza ederek. Devrimci sınıf politikası, işçi tahakkümünün kurumlarını ve yapılarını yok etmek ve böylelikle işçinin kendi kimliğini, öznellik üretimini ve toplumsal ve kurumsal bir yenilik sürecini harekete geçirerek ortadan kaldırmak zorundadır. Devrimci bir sınıf politikası ayrıca işçilerin yeni yönetici sınıf olarak iktidarı devralmaları ve dolayısıyla bir toplumsal sınıfın iktidar koltuğundaki bir başkasının yerini aldığı uzun tarihi devam ettirmek anlamına gelmez. O ne de var olan sınıf kimliklerinden birini evrenselleştirerek, herkesi ya burjuva ya da proleter yaparak toplumsal eşitlik yaratmayı hedefler. Bu devrimci olmayan tasarıların her birisi, işçi kimliğini bozulmadan bırakırken, devrimci süreç onu ortadan kaldırmak zorundadır. Ancak toplum kapitalistler ve işçiler

olmadan ne olacaktır ve nasıl üretim yapacaktır? Bu tam olarak, bizim common wealthin özerk üretimi açısından bu kitabın güzergahı boyunca ve Bölüm 5'te açıkladığımız şeydir.

Lütfen kimliğin böylesi bir devrimci ortadan kaldırılışının kimlik politikasının ilk iki görevinin altını oyacağını veya kaos ve toplumsal bir farksızlık dipsiz kuyusuna yol açacağı korkularını askıya alın. Bu sorunları değerlendirmeye yakında döneceğiz. İlk önce, bu analizi diğer kimlik alanlarına genişletmek ve paralel bir biçimde onlardan her birinde devrimci olanın aynı zamanda nasıl kimliğin öz-yıkını tarafından tanımlandığını kavramak istiyoruz.

Devrimci feminizm, cinsiyeti genderi kaldırma hedefiyle diğer feminist perspektiflerden ayrılır. Bir insanın kadın doğmadığını ancak kadınlaştığını yansıtmamasının yanı sıra, ataerkilliğin vahşetini açığa çıkararak, onun toplumsal kurumlarına karşı isyan ederek, kadınların eşitliği ve kurtuluşunu talep ederek devrimci feminizm, kadının bir kimlik olarak ortadan kaldırılışını arar. Wendy Brown, “Devrimci feminizmin vaat ettiği” diye açıklar, “yeni erkekler ve kadınlar olabilecek olmamızdı, gender üreten koşulları tam anlamıyla ele alarak, onları farklı bir şekilde üretebilmektir, basitçe gender önyargılarından arındırılabilmiş hukuk ve diğer kurumlar değil; ancak tarihin bildiği gibi insanların kendilerini genderin öte-

sinde üretilebileceğiydi.”[iii] Gayle Rubin, daha önce amacı “genderi yaratan toplumsal sistemin bertaraf edilmesi” olarak açıkça belirtmişti.[iv] Belki de daha önce bahsettiğimiz Linda Zerilli’nin çalışmaları gibi “özgürlük merkezli” çağdaş feminizm akımları, cinsel kimliği kavrayan değil ancak kimliği ortadan kaldıran ve gender ilişkilerini dönüştürerek, özgürlük arayışını bir kurtuluş değil bir özgürleşme olarak kavradığı sürece, bu devrimci feminizme paralel olarak değerlendirilmelidir. Donna Haraway, bu devrimci önermeyi basitçe “gendersiz korkunç bir dünyanın ütöpik düşü” olarak isimlendirir.[v] Gender farklılığı olmayan değil ancak cinsiyet hiyerarşisi olmayan bir dünya şeklindeki devrimci tasarı reformist kurtuluş vizyonunu aşar ve kendi kimliğinin bir yok edilmesini hedefler. Farklılıklar, gerçekte bir teklikler çoğulluğu, olacaktır ancak bu şu anda gender olarak kavradığımız şey olmayacaktır. Devrimci feminizm, dolayısıyla Rabelais’in kast ettiği anlamda, taşkın yaratıcılık ve keşif gücüyle korkunçtur.

Bu perspektiften, eşcinsel politikalar, kimlik politikalarının en açık devrimci biçimi olabilir çünkü Michael Warner, Judith Butler ve Eve Sedgwick gibi onun en önemli savunucularının çalışmasında, bu politikalar, kimlik politikalarını içinden çıkarılamaz şekilde kimlik eleştirisine bağlar. Diğer bir deyişle eşcinsel politikaları, diğer gender hiyerarşileriyle bir-

likte heteronormatiflik ve homofobinin vahşetini açığa çıkarır, onlara karşı mücadele tasarıları sunar, ancak aynı zamanda, sıklıkla José Muñoz'un "kimlik-sizleştirme" diye isimlendirdiği süreçler aracılığıyla, kadın, erkek ve diğer gender kimliklerin yanı sıra "homoseksüel"i kimlik olarak ortadan kaldırmaya (veya en azından istikrarsızlaştırmaya ve sorunsallaştırmaya) çalışır. Annamarie Jagose, "Eşcinsel, kendisini tesis etmede veya hatta istikrarlaştırmada çıkarı olmayan bir kategoridir" görüşünü savunur, "eşcinsel, bir kimliğin eleştirisinden daha az bir kimliktir." [vi] Ne var ki, diğer bir çok yazarın çalışmasında ve bugün giderek artan bir kamusal söylemde, "eşcinsel", bir kimlik eleştirisi olarak değil; ancak basitçe bir başka kimlik kategorisi, sıklıkla da LGBT (lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüel/travesti) olarak kısaltılan bir kategori olarak kullanılır. Tıpkı, devrimci olan ve olmayan akımlar arasındaki diğer kimlik alanlarında kavramsal ayrımlar belirlediğimiz gibi, eşcinsel teori ve eşcinsel politika alanları da eşcinselliği bir kimlik olarak onaylayan tasarılar; ve tüm gender kimlikleri yok etmek ve onlara zarar vermek için bir anti-kimlik olarak kullanan ve bir oluşlar dizisini harekete geçiren önermeler arasında bölünmüştür. [vii]

Aynı zamanda siyah radikalizmi de, özellikle de Kuzey Amerika'da, Karayipler'de, Britanya'da ve

diğer diasporik yerleşimlerde, diğer kimlik alanlarında olanlara paralel bir devrimci öneride temellenmiş, siyahlığı ortadan kaldırmayla birlikte beyaz egemenliğine karşı isyanı bütünleyen güçlü bir geleneğe sahiptir. Fanon, kariyerinin başlarında, “Benim önerim” diye yazar, “renkli insanın kendisinden özgürleşmesinden başka hiçbir şeydir.”[viii] Sadece ırksal hiyerarşinin yıkımını değil; ancak aynı zamanda bizim bildiğimiz biçimiyle ırkın da ortadan kaldırılmasına işaret eden bu kendisinden özgürleşme, dolayısıyla, Fanon’un terimleriyle, yeni bir insanlığın yaratımıdır. Daha önce Fred Moten’in çalışmasından alıntı yaptığımız ve siyah radikalizmi geleneği için merkezi olan özgürlük arayışı, özgürlük kurtuluş olarak değil ancak özgürleşme ve dolayısıyla da insanlığın ırksal kimliğin ötesindeki dönüşümü olarak kavrandığında, böylesi bir devrimci önermeyi ima eder. Bu açıdan, Malcolm X ve Huey Newton’un kimliğin milliyetçi onaylanması ve devrimci tasarılar arasındaki ilişkiyi kavradıklarında, daha önce avukatlığını yaptıkları Siyah Milliyetçisi konumlarını sonunda sorgulamalarını ve ondan uzaklaşmalarını fark etmek ilgi çekicidir. Özellikle de Newton, devrimci çerçeveyi aşamalı olarak milliyetçilikten enternasyonalizme ve nihayetinde, ırksal kimliğin yok edilmesini ve onun boyunduruğunun yapılarına işaret eden bir özgürleşme politik çerçevesi tasarlama çabası içindeki “inter-

communalism”e kaydırır.[ix] Son olarak bu devrimci önermeyi, Paul Gilroy’un siyah politik söylemini bir ırk yok edimine doğru kaydırma çabalarının temeli olarak okuruz. Gilroy’a göre bugün ırksal kimlik görünüşte sabitlenmiş ve yenilmez bir hal almışken, en iyisinden bir tanınma nesnesiyken, o bunun yerine “sadece beyaz egemenliğinden değil, ne kadar acil bir şekilde gerekirse gereksin, tüm ırksallaştıma ve ırkolojik düşünceden, ırksallaştırılmış görüşten, ırksallaştırılmış düşünceden ve düşünce hakkında ırksallaştırılmış düşünceden de özgürleşmeyi talep etmeyi” önerir.[x] Eğer Gilroy’un konumunu sonuna dek izleyeceksek, elbette ırk sadece bir düşünce nesnesi olarak değil; ancak aynı zamanda ve daha önemlisi hiyerarşi, ayırım ve tahakkümün toplumsal yapıları ve kurumları olarak yok edilmek zorundadır. Kimliğin ortadan kaldırılması, bir kez daha söylersek, mülkiyet ve egemenliğin ortadan kaldırılmasına işaret eder. Sadece, bir boyunduruk kimliği olarak siyahlığı değil ancak beyazlığın yanı sıra tüm diğer ırksal kimliklerle birlikte genel olarak siyahlığı yıkan bir tasarımı, yeni bir insanlık yaratımını mümkün kılabilir.[xi]

Kimlik politikasından doğan bu paralel devrimci önermeler, devrimci projenin temel yönlerini vurgulayan iki önemli eleştiriyle karşılaşır. [Bu eleştirilerden- çn.] ilki, kimliği ortadan kaldır-

ma iddiasının, kimlik politikasının bizim üçüncü görevimiz olan toplumsal baskıyı açığa çıkarma ve ona karşı savaşıma gücünün altını oyduğunu, onları zorunlu analitik ve politik araçlardan yoksun bırakarak, bir diğer deyişle, ilk ikisiyle çeliştiğini iddia eder. Bu perspektiften kimliği ortadan kaldırma çabası sadece, kimliği ve onun hiyerarşilerini görünmez kılan egemen, gerici stratejiyi besler. Bir çok feminist düşünür, kadın kategorisini sorgu altına alarak ve istikrarsızlaştırarak, söz gelimi Judith Butler'in çalışmasını, özellikle de Gender Trouble ve Bodies That Matter'ı eleştirir. Gendered kimliği temel olarak almadan, cinsiyet hiyerarşilerini ve onlara karşı mücadeleyi analiz etmek ve vurgulamak imkansız olacaktır.[xii] Paul Gilroy'un ırksal kimliği ortadan kaldırma amacını öneren ırk bilincine karşı argümanları, iki paralel itirazla karşılaşır: Irk düşüncesi olmaksızın, ırkçılığın vahşetini görünür kılmanın yolu yoktur; ve siyah kimliği olmadan, beyaz egemenliğine karşı mücadele için bir isyan figürü yoktur.[xiii] Böylesi eleştiriler, üç görevin birbirinden ayrılmaz olduğu gerçeğinin altını çizer. İlk ikisi olmadan, üçüncüsünü – kimliği ortadan kaldırmak – izlemek, safıktır ve var olan hiyerarşileri karşı koyması daha zor hale getirme riskini taşır. Ancak üçüncüsü olmadan, ilk ikisi kimlik oluşumlarına bağlı bir özgürleşme sürecine

başlamaktan yoksun kalır. Ve dahası, onları net bir şekilde açıklamak için birinci, ikinci ve üçüncü şeklinde ardışık olarak sunmuş olmamıza rağmen, bu görevlerin tümü, örneğin, devrimci anı belirsiz bir gelecek dilimine ertelemeyen, eşzamanlı olarak takip edilmelidir.

Farklı kimlik alanlarındaki devrimci önermelerin ikinci bir eleştirisi, kimliği ortadan kaldırmanın bizi farksız bir toplumsal alanda bırakarak, genel olarak farklılıkları ortadan kaldırmakla sonuçlanacağı uyarısıyla, farklılık adına yapılır. Örneğin bazıları, cinsiyet ötesi bir dünyaya dönük eşcinsel ve feminist ütopyaların, farklılık ve arzudan yoksun androjen oluşlar tarafından yaygınlaştırılacağından korkar. Kimliği ortadan kaldırmanın – bu örnekte gender kimliği – genel olarak farklılığı ortadan kaldırarak böylece herkesi aynılaştırmak anlamına gelmediğini kavramak önemlidir. Aksine, toplumsal hiyerarşilere işaret etmeyen farklılıkların açığa çıkarılmasına ve çoğaltılmasına yardımcı olur. Söz gelimi, Eve Sedgwick, cinsel arzularımızın sayısız farklılıklarının, tamamen arzularımızın nesnesinin cinsiyetiyle tanımlanan, heteroseksüel ve homoseksüel olarak iki kategoriye kapatıldığını gözlemler, veya aslında şikayet eder. Eğer bu at gözlüklerinden kurtulmuş olsaydık, cinsel arzular evreninin, genellikle bu birden daha kayda değer olan sayısız farklılıklarla do-

lu olduğunu görürdük.[xiv] Bir kez heteroseksüel ve homoseksüel, iki gender kimliğiyle birlikte ortadan kaldırıldığında, Deleuze ve Guattari'nin demekten hoşlanabileceği gibi iki cinsiyet ya da sıfır cinsiyet değil; ancak n cinsiyetler olarak, bir cinsel farklılıklar çokluğu yükselebilir.[xv] Paul Gilroy, benzer şekilde diaspora kavramını, bir farklılıklar çoğaltımı tarafından karakterize edilen ırksal olmayan bir toplum kavrayışı için kullanır. Gilroy, diasporanın perspektif ve koşullarının, değişmez bir köken ve onun saf, sabitlenmiş bir kimliği için bir nostaljiye işaret etmediğini; ancak aksine, karışım ve hareketin mümkün kıldığı toplumsal yaratıcılık ve zenginliği aydınlatmış olduğunu açıklar. Böylelikle Gilroy, “şamata”, yani toplumsal farklılıkların serbest etkileşiminin ve birlikte yaşaması, onun Britanya'nın metropollerinin çok kültürlü toplumsal yaşamında doğduğunu gördüğü bir durum tarafından tanımlanan bir toplum tahayyül eder.[xvi] Ve devrimci bir tasarının, artık ırksal olarak kavramadığımız çoğalan farklılık arasında bir şamatalılığı, ırksal kimliklerin çok kültürlü tanınmasının ötesinde yaratması gerekir.

Üç öncelikli politik görevi aracılığıyla kimlik sorununu bu noktaya kadar izledikten sonra bu noktada, kavramı yeniden değerlendirmemiz gerekiyor; çünkü aslında, burada analiz ediyor olduğumuz süreç için kimlikten daha yeterli olan kavram, Duns

Scotus ve Spinoza'dan Nietzsche ve Deleuze'e kadar Avrupa düşüncesinde uzun bir tarihi olan tekilliktir. (Avrupa düşüncesinin bu alternatif çizgisi üzerine Bölüm 5'in sonundaki De Homine (İnsan Üzerine) 2'ye bakınız.) Kimliğe kıyasla tekillik kavramı, tümü de içsel olarak onu çokluğa bağlayan üç temel karakteristikle tanımlanır. Her şeyden önce tekillik, kendisi dışındaki bir çokluğa işaret eder ve onunla tanımlanır. Hiçbir tekillik kendi başına var olamaz ve kavranamaz; ancak bunun yerine hem onun varlığı hem de tanımlaması zorunlu olarak onun toplumu oluşturan diğer tekilliklerle ilişkisinden türer. İkinci olarak her tekillik, kendi içindeki bir çok boyutluluğa işaret eder. Her tekilliği boydan boya kesen sayısız ayırım, onun altını oymaz; ancak aslında onun tanımlamasını oluşturur. Üçüncü olarak, tekillik her zaman, zamansal bir çok boyutlulukla, bir farklı oluş süreciyle iç içedir. Bu karakteristik gerçekten de toplumsal çok boyutluluğu oluşturan diğer tekilliklerle ilişkili olduğu sürece ilk ikisini izler ve çok boyutluluğun her tekillik içindeki içsel bileşimi daima akış halindedir.

Perspektifimizi kimlikten tekilliğe kaydırmak, özellikle de sürecin devrimci anını açık hale getirir. Kimlik açısından bu süreç sadece öz-yıkımın olumsuz, paradoksal koşullarıyla anlaşılabilirken, tekillik açısından daha ziyade bir metamorfoz anıdır. Ve

bu bağlamda, tekilliklerin doğası farklılaşacağı için devrimci sürecin neden farklılıkların bir çoğalmasıyla sonuçlanacağında hiçbir gizemli yan yoktur. Çok boyutluluğu ve metamorfozuyla birlikte tekillik kavramının dolayısıyla aynı zamanda kimlik üzerine söylemlere çok büyük bir sıklıkla bela olan tüm diyalektik yanılgıları çözme hünerine sahiptir. Tekillik, bir çok boyutluluklar alanı olarak commona işaret eder ve böylece mülkiyetin mantığını yıkar. Mülkiyet için kimlik neyse, common için de tekillik odur. Kimlik ve tekillik arasındaki ayırım bu nedenle daha önce alıntılıdığımız özgürlüğü başarmanın iki nosyonu arasında ayırma denk düşer: Kimlikler kurtarılabilir; ancak sadece tekillikler kendilerini özgürleştirebilir.

Kimliğin ortadan kaldırılmasının bu devrimci süreci, akıl da tutmalıyız ki, korkunç, vahşi ve travmatiktir. Kendinizi kurtarmayı denemeyin, gerçekte sizin benliğiniz feda edilmek zorundadır! Bu, özgürleşmenin bizi tanımlamanın hiçbir öznesinin olmadığı bir farksızlık denizine atması anlamına değil; ancak daha ziyade var olan kimliklerin artık çapa olarak işlev görmeyeceği anlamına gelir. Birçok kişi, ırk, gender veya diğer kimlik biçimleri olmayan bir dünyanın bilinmeyen sularında dalmaktansa, uçurumun kenarından geri çekilerek, oldukları kişi kalmayı deneyecektir. Ortadan kaldırma aynı zamanda,

daha önce sözünü ettiğimiz commonun çürümesinin, aile, korporasyon ve ulus gibi tüm kurumlarının yıkımını gerektirir. Bu egemen sınıflara karşı genellikle şiddetli bir savaşı ve aynı zamanda, bu kurumlar kısmen şu anda kim olduğumuzu tanımladığından ötürü, kan dökmeden kesinlikle daha acılı bir operasyonu gerektirir. Devrim, kalbi zayıf olanlar için değildir. O canavarlar içindir. Ne olabileceğinizi keşfetmek için, olduğunuzu kaybetmeniz gerekir.

Anarşist Kütüphane

Antonio Negri
Devrim Korkunçtur
18.03.2016

tr.anarchistlibraries.net